

# TYÖN MURROS

KUNTA- JA HYVINVOINTIALOILLA



OSA 5/2024 LUKIO

## Digitalisaatio muuttaa lukiotyötä

# TYÖN MURROS

KUNTA- JA HYVINVOINTIALOILLA

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT ja alan pääsopija-järjestöt JAU ry, JUKO ry ja Sote ry ovat yhdessä seuranneet kunta- ja hyvinvointialan työn muuttumista vuodesta 2019 alkaen. Seurannan tarkoituksena on tehdä näkyväksi nyky-aikaista kunta- ja hyvinvointialueyötä.

Eri ammattialojen ja teemojen seurantaraportit perustuvat laajaan seurantakyselyyn, asiantuntijakeskusteluihin sekä työpaikkaesimerkkeihin ja muihin selvityksiin.

Tavoitteena on rakentaa työn murroksesta yhteistä tilannekuvaa. Tietoa voidaan hyödyntää poliittisessa päätöksenteossa, järjestöjen omassa työmarkkinatoiminnassa ja julkisten palveluiden sekä julkisen työn kehittämisessä.

ISBN-numero 978-952-7465-57-8 (verkkojulkaisu)

## RAPORTIN JULKAISIJAT

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT  
Julkisen alan unioni JAU ry  
Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry  
Sosiaali- ja terveysalan neuvottelujärjestö Sote ry

## TEKIJÄT

Työn murroksen seurantaryhmä

## Sisällys

- 4** Digitalisaatio muuttaa lukiotyötä
- 5** Uutta teknologiaa ja uusia toimintatapoja hyödynnetään Tyrnävällä
- 6** Noin puolet ikäluokasta jatkaa peruskoulusta lukioon
- 7** Mikä saa aikaan muutosta lukioissa?
- 10** Esimerkkejä ja arvioita uudentlaisista toimintatavoista
- 16** Mitä on tarpeen tehdä, jotta onnistumme työn murroksessa?
- 17** Mitä tai miten tekemällä epäonnistumisen riski kasvaa?
- 18** Liitteet

# Digitalisaatio muuttaa lukiotyötä

Monissa lukioissa opetus tukeutuu jo merkittävästi digitaalisiin oppimisympäristöihin. Ylioppilaskokeet suoritetaan päätelaitteilla. Hallinnon järjestelmät ja oppimisen data sähköistyvät. Jatkossa tekoälyn arvellaan vaikuttavan tähän kaikkeen yhä enemmän. Lukiotyön ydin on edelleen opetustyö, vuorovaikutus ja opinto-ohjaajan antama tuki.



# Uutta teknologiaa ja uusia toimintatapoja hyödynnetään Tyrnävällä

**Tyrnävän monimuotolukiossa uusi teknologia on mahdollistanut yhteistyön ja avautumisen ulospäin luokkahuoneesta tapahtuvasta työskentelystä. Tyrnävän monimuotolukio on osa Oulun lyseon lukiota, joka oli yksi Suomen 378 lukioista vuonna 2022.**

August Sahlsten -lukiossa Tyrnävällä opiskellaan vanhan meijerin idyllisissä tiloissa. Opettajat ohjaavat opiskelijoiden työskentelyä videoneuvottelujen, lähiopetuksen ja digitaalisten oppimisympäristöjen avulla. Videoneuvottelutunnilla opettaja on Oulun Lyseon pääkoululla ja opiskelijat Tyrnävällä. Arjen sujumisesta huolehtivat ryhmäohjaajat.

Etäopetuksesta huolimatta opiskelijoiden koulupäivä on hyvin tavanomainen: Oppitunnit alkavat klo 8.15 ja päättyvät yleensä klo 15. Lukuvuosi on jaettu viiteen periodiin, joiden lopussa on päättöviikko kertaamiselle, kokeille ja esityksille.<sup>1</sup>

Kun August Sahlsten -lukio aloitti vuonna 2018, monimuoto-opiskelu oli vielä useimmille opiskelijoille uutta. Eräs opiskelija kuvasi videoneuvottelua näin: ”Ja hitsi vieköön, oli kuin opettaja olisi ollut paikalla. Hän jopa kuuli takapenkin poikien supattelun.” Opintotarjontaa laajentaa se, että kurssija voi valita myös muista Oulun kaupungin lukioista.

Ajomatkaa Tyrnävältä Ouluun on vain 36 kilometriä, mutta tällä tavoin tyrnäväläisnuorten ei tarvitse käyttää aikaa päivittäisiin matkoihin Ouluun. Tyrnävällä näkyy hyvin myös lukioiden avautuminen yhteistyöhön ja ulospäin luokkahuoneesta tapahtuvasta työskentelystä. Etäyhteydet mahdollistavat erilaisia tapaamisia, vaikka ulkomaalaisten opiskelijoiden kanssa.

**DIGITAALISET OPPIMISYMPÄRISTÖT LAAJASTI KÄYTÖSSÄ**  
Viime vuosina työn murros on edennyt lukioissa pitkin harppauksin. Tämä näkyy digitaalisten oppimisympäristöjen arkipäiväistymisenä, ja muutoksina työtehtävissä ja toimintatavoissa.

Suomessa on hyvä lukiolaitos ja korkeatasoinen lukiokoulutus, joka ulottuu eri puolille maata. Lukioiden ja lukiotyön pitää onnistua, kun haluamme Suomen pärjäävän tulevaisuudessa.

”Lukiotyössä tarvitaan lisää koulutusta ja verkostoitumista. Opettajilla on valtava tarve jakaa omaa osaamistaan ja oppia toisilta.”

## AVAINLUVUT

**109 605**  
opiskelijaa

**30 903**  
ylioppilastutkintoa

**378**  
oppilaitosta

Vuonna 2022. Opetushallinnon tilastopalvelu.

<sup>1</sup> August Sahlsten -lukion opinto-opas 2023–2024

# Noin puolet ikäluokasta jatkaa peruskoulusta lukioon

**Lukio on yleissivistävä koulutus, joka antaa valmiudet korkeakouluopintoihin. Hieman yli puolet ikäluokasta jatkaa peruskoulusta lukioon. Vuonna 2022 uusia ylioppilaita valmistui 30 903. Nykyistä pienemmät ikäluokat tulevat lukioikään tämän vuosikymmenen lopussa.**

Lukio-opintoja voi suorittaa lukioissa, aikuislukioissa ja muissa oppilaitoksissa, jotka ovat saaneet siihen järjestämisluvun. Lukion oppimäärän voi suorittaa myös erillisillä kokeilla. Nuorille tarkoitettu lukiokoulutus on kolmivuotinen, mutta osa opiskelijoista suorittaa sen nykyisin neljässä vuodessa.

Opiskelija voi suunnata lukio-opintojaan oman kiinnostuksensa mukaisesti valtakunnallisen tuntijaon sisällä. Osalla koulutuksen järjestäjistä on myös omia painotuslinjoja. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt erityisiä koulutustehtäviä, jotka antavat opiskelijalle lisämahdollisuuksia syventyä esimerkiksi musiikkiin, urheiluun, matematiikkaan tai luonnontieteisiin. Kevään 2024 yhteishaun haettavissa olevista lukion opiskelupaikoista jo 9 prosenttia oli painotuslinjoilla ja 12 prosenttia erityistehtävälinoilla.

Kunnallisissa lukioissa opiskelee 88 prosenttia lukio-opiskelijoista.<sup>2</sup> Vuonna 2022 opiskelijoita ylioppilastutkintoon tähtäävässä lukiokoulutuksessa oli 109 605. Ylioppilastutkintoja suoritettiin 30 903. Tutkinnon suorittaneista peräti 59 prosenttia oli naisia. Vuonna 2022 Suomeen syntyi 44 951 lasta. Heistä arviolta puolet aloittaa lukiossa vuonna 2038.

Uusi oppivelvollisuuslaki tuli voimaan 1.8.2021. Sen mukaan oppivelvollisuus päättyy vasta, kun nuori täyttää 18 vuotta tai kun hän tätä ennen suorittaa ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon.

Samalla yhteiskunta otti hoitaakseen opiskelusta aiheutuvia kustannuksia. Lukio-opiskelu oli siihenkin saakka ollut maksutonta, mutta oppimateriaalit ja -välineet, kuten tietokone ja oppikirjat, oli pitänyt maksaa itse.

Suomessa lukiokoulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Lukiokoulutuksen vuoden 2022 kokonaiskustannukset olivat Opetushallituksen mukaan 953 miljoonaa euroa. Kunnat rahoittivat tästä yhteisvastuullisesti tai suoraan yli 2/3. Valtio on viime vuosina kohdistanut lukiokoulutukseen vuosittain yli sadan miljoonan euron leikkauksen, minkä vuoksi rahoitus ei enää vastaa järjestämisestä aiheutuneita kustannuksia.

## Kunnallisissa lukioissa opiskelee 88 prosenttia lukio-opiskelijoista.

Opetushallinnon tilastopalvelu

<sup>2</sup> Kyösti Värriin blogi, 25.10.2023. Kuntaliitto.

# Mikä saa aikaan muutosta lukioissa?

**Digitalisaatio on tullut voimalla lukioihin. Opetussuunnitelmat uudistettiin vuonna 2021. Väestörakenteen muutokset tuntuvat konkreettisesti nuorten määrän muutoksina kunnissa ja alueilla. Pääsy ylioppilastutkinnon perusteella korkeakouluihin ohjaa opiskelijoiden valintoja aiempaa enemmän lukiossa.**

Seuraavassa on poimintoja asiantuntijoiden ajatuksista siitä, miten toimintaympäristö, toimintatavat, väestörakenteen, uusi teknologia ja opetustyön uudistukset muuttavat lukiokoulutusta.

### TOIMINTAYMPÄRISTÖ MUUTTUU

- Saatavilla olevan tiedon määrän valtava kasvu muuttaa opetus- ja oppimiskäytäntöjä.
- Sisältöjä tuottava ja luova (generatiivinen) tekoäly kehityy nopeasti ja on sekä opiskelijoiden että opettajien käytössä.
- Nuoret ovat nykyisin paljon tietokoneilla niin opiskellessaan kuin vapaa-ajallaan. Miten nuoria voidaan ohjata kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin? Sosiaalisen median ja pelien vetovoima voi olla suurempi kuin opiskelun.
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton tutkimuksessa 55 prosenttia nuorista ei kokenut hallitsevansa älypuhelimien ja netin käyttöä hyvin. Määrä oli tuplaantunut viimeisen neljän vuoden aikana.<sup>3</sup>
- Opiskelijan opiskeluvälmiudet ovat muuttuneet ja oppijoiden väliset erot ovat kasvaneet. Tämä vaikuttaa opettajan työhön.
- Opiskelijoiden taustat ja edesottamukset ovat monimuotoistuneet.
- Opiskelijoiden hyvinvoinnissa on haasteita jo perusopetuksessa. Opiskelija ei esimerkiksi pysty esiintymään tai

menemään ruokalaan, tai alkaa näkyä se, että joillain opiskelijoilla opinnot eivät etene.

- Vain hyvinvoiva opiskelija oppii, mutta vain oppiva opiskelija voi hyvin. Nämä kaksi asiaa kulkevat käsikädessä.

### YHTEISTYÖTÄ TEHDÄÄN ENEMMÄN

- Kehityssuuntana on, että lukiokoulutus avautuu luokahuoneesta tapahtuvasta työskentelystä yhteistyöhön monella tasolla. Yhteistyö sisältää oppiaineiden välisen yhteistyön, lukioden sekä koulutusasteiden ja koulutusmuotojen välisen yhteistyön, kansainvälisen yhteistyön sekä yhteistyön työelämän ja yritysmaailman kanssa. Tämä prosessi on eri lukioissa eri vaiheessa.
- Lukiossa ei ole enää muuttumattomia opiskelijaryhmiä eli luokkia, vaan lukiolainen opiskelee lukuvuoden aikana useissa erilaisissa ryhmissä. Luokanvalvojan tilalle on tullut ryhmänohjaaja.
- Lasten ja nuorten määrän vähentyessä on tavallista, että yhteistyötä tiivistetään eri koulutusasteiden ja -muotojen välillä, kuten peruskoulun ja lukion välillä.

### VÄESTÖRAKENNE MUUTTUU

- Lasten ja nuorten määrä on pienentynyt monella paikakunnalla. Taustalla on muuttoliike ja syntyvyyden lasku viidenneksellä 2010-luvulla. Pienemmät ikäluokat tulevat lukioikään tämän vuosikymmenen lopussa.
- Ratkaisevaa lukioden kannalta on paikallinen tai seudullinen väestörakenteen kehitys. Lukioikäisten määrä on useimmilla seuduilla ollut jo pitkään laskevia. Lukiolaisten määrän kehitys ja digitalisaatio vaikuttavat voimakkaasti lukiokoulutuksen järjestämiseen.
- Siellä missä lukiolaisten määrä pienenee, ratkaisuja on haettu muun muassa lakkauttamalla ja yhdistämällä lukioita, yhteistyöstä toisten kuntien kanssa, oppilaitosten

<sup>3</sup> Nuorten mediankäytön kysely 2024.

välisestä yhteistyöstä, laaja-alaisten opettajien rekrytoinnista, yhteisviroista, luokattomasta lukioista, oman lukion markkinoinnista ja erikoistumisesta sekä etäopetuksesta.

- Paikkakunnallamme valmistellaan englanninkielisen lukiokoulutuksen käynnistämistä. Tällä voidaan palvella Suomeen töihin tulevia perheitä.

#### UUSI TEKNOLOGIA MAHDOLLISTAA

- Opiskelijoilla on omat tietokoneet, oppimateriaali on pääosin digitaalista ja oppimisympäristöt digitaalisia. Kokeet tehdään tietokoneella.
- Sähköiset opiskelumateriaalit eivät välttämättä sovi kaikille. Haasteena voi olla itsehillintä siihen, että pysyy vain opiskelumateriaalien parissa.
- Puheentunnistus, yhä paremmat käännös- ja tulkkausohjelmat, opetusohjelmat ja sisältöjä tuottavat tekoälysovellukset voivat muuttaa kielten opiskelua.
- Uutta on ollut pedagoginen pohdinta digitalisaation hyödyntämisestä, etäopetus, robotiikka ja käytännön ongelmia ratkova maker-toiminta, kansainväliset yhteydet digitaali-osaatusta hyödyntäen ja yhteiset kurssit, esimerkiksi kiinan kielen kurssit kaikille Suomen lukioille. Yhteistä kurssitarjontaa oli jo ennen vuosituhannen vaihdetta, eli se ei varsinaisesti ole uusi asia.
- Kansainvälisyydestä voi tulla osa arkikoulupäivää joissain oppiaineissa. Etäyhteyksien avulla vierailijat saadaan luokkaan mistä vain.

#### OPETUSTYÖTÄ UUDISTETAAN

- Nykyiset lukion opetussuunnitelmien perusteet (LOPS 2019) tulivat voimaan 1.8.2021.
- Vuodesta 2020 alkaen vähintään puolet yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoista on valittu ylioppilaskokeen arvosanojen perusteella tai ammatillisen koulutuksen lopputodistuksen perusteella. Korkeakoulut pisteyttävät ylioppilastodistuksen aineita eri tavoin. Pisteytys ja siinä tapahtuvat muutokset vaikuttavat opiskelijoiden ainevalintoihin ja eri aineiden suosioon lukiossa.
- Opetustyöhön vaikuttaa osaltaan myös opiskelijoiden mahdollisuus uusien ylioppilaskirjoituksia yhä uudelleen. Nykyään on tavallista, että opiskelijat hajauttavat ylioppilaskokeen kahteen tai kolmeen tutkintokertaan.

#### OPETUSTYÖHÖN TULEE UUSIA TOIMINTATAPOJA

- Yhteis- ja pariopettajuus ovat yleistyneet jonkin verran, samoin oppiainerajat ylittävä yhteistyö.
- Yhteisopettajuudesta on tosi hyviä kokemuksia aineissa, joihin se soveltuu, esimerkiksi matematiikassa ja

äidinkieliessä, mutta yhteisopettajuutta hyödynnetään liian vähän.

- Opettajan rooli saattaa muuttua ohjaamisen, oppimisprosessin ohjaajan, erilaisten oppijoiden huomioijan ja valmentajan suuntaan. Pedagogisesti korkein taso on eriyttäminen. Erittäin lahjakkaalle mahdollistetaan irtiotoja ja toisille erityistä tukea.
- Muilla oppilaitoksilla on valtakunnallisia kurssitarjottimia ja kokeiluja. Ammatillinen koulutus tekee väylä- ja siltaopintoja kymmenillä opintopisteillä. Yliopisto tarjoaa korkeatasoisia vuorovaikutteisia MOOC-kursseja (massiivinen avoin verkkokurssi). Lukiot tulevat tässä kehityksessä vielä jälkijunassa.
- Työhön kuuluu entistä enemmän työskentelyä tiimeissä. On aineryhmät, ryhmänohjaustiimit, opetussuunnitelmat tiimi ja paljon erilaisia kehittämistiimejä. Yhteissuunnittelu ja materiaalien jakaminen ovat lisääntyneet viimeisten kymmenen vuoden aikana.
- Opettajien yhteistyön vaatimukset ovat lisääntyneet hyvällä tavalla. Jakamisen kulttuuria pitäisi edistää vieläkin voimakkaammin.

#### OPETUSTYÖSSÄ HYÖDYNNETÄÄN DIGITALISAATIOTA

- Digitalisaatio muuttaa opettajan työtä. Painopiste siirtyy opettamisesta oppimiseen. Oppiminen tapahtuu yhteisöllisesti, kommunikoiden, käyttäen kriittistä ajattelua ja tuotteen luovasti oppimaansa sisältöä.
- Digitalisaation kaikki kolme tasoa pitää hallita tai oppia:
  1. Laitetaso
  2. Pedagogisen hyödyntämisen taso
  3. Luova taso (tekoäly, yhteistyö, ajattelun taidot, pelisäännöt, filosofia)
- Mihin lukiokoulutus on menossa? Ei olla vielä luovalla tasolla. Yhä enemmän on kuitenkin opettajia, jotka pystyvät toimimaan tasolla 3 toistaan tukien. Opiskelijoiden valmiudet eivät lukioon tullessa ole välttämättä edes tasolla 1.
- Opetustyö ja toimistotyö ovat helpottuneet todella paljon digitalisaation vuoksi. Materiaalit ovat päivittyviä ja laadukkaita. Toisaalta kaikki toiminnallisuus on tunnusten ja salasanojen takana. On kova homma perehdyttää lyhytaikainen sijainen opetustyöhön, kun pitää kaivaa tunnareita sinne ja tänne ja muun muassa huomioida tietoturva. Ennen löin materiaalit kouraan ja pyysin valmistelemaan tunnit. Nykyisin minulla on lähes paperiton toimisto, arkistoin kaikki sähköisesti. Se on helpotus. Kokouskäytännöt ovat joustavia ja paikkaan sitomattomia. Opiskelijoiden oppimisen tilanne tiedetään ja tunnetaan.

- Onko digihurmoksessa menty liian pitkälle? Esimerkiksi fyysisiä oppikirjoja ei enää juuri käytetä.
- Näen digitalisaation liittyvän tutkimuksen todella tarpeelliseksi. Tarvitsemme laajaa pitkittäistutkimusta nuorten oppimisesta digitaalisissa ympäristöissä.

#### OPETUSTYÖSSÄ VOI HYÖDYNTÄÄ TEKÖÄLYÄ

- Tekoäly voi auttaa opettajaa esimerkiksi tuntien suunnittelussa ja arvioinnissa.
- Tarvitaan tehtäviä, joissa tekoälyä voisi hyödyntää. Esimerkiksi ratkottaessa aluekehityksen ongelmia luokan kanssa tekoäly auttoi hyvin alkuun: Tuossa on 4–5 pointtia, jatkakaa siitä. Tekoäly voi toimia tukiälynä.
- Se ei toimi, että lukioaikana vastaa kysymyksiin ja tehtäviin tekoälyn avulla, kun tekoälyä ei sitten voi käyttää ylioppilaskirjoituksissa.
- Emme voi sulkea tekoälyä pois. Nyt kaikkialla opettajat joutuvat opettelemaan, miten työskennellä ja edistää oppimista maailmassa, jossa tekoäly on käytettävissä. Opiskelijat ovat varmaan aika taitavia vastaamaan pieniin tehtäviin tekoälyn avulla.
- On työlästä yrittää selvittää, onko tehtävän tehnyt sisältöjä tuottava tekoäly vai opiskelija.
- Meillä tekoälykurssirakentajan testaaminen jatkuu ja tarkoituksena on sen avulla siirtyä osittain oman oppimateriaalin tuottamiseen. Tavoitteena on miljoonan euron säästö.

#### KORONA-AJAN ETÄOPETUSTA EI OLE TULLUT IKÄVÄ

- Maan hallitus totesi yhdessä presidentin kanssa 16.3.2020 Suomen olevan koronavirustilanteen vuoksi poikkeustilassa. Lukioissa siirryttiin etäopetukseen, joka jatkui vähintään kevätkauden loppuun. Joillain alueilla etäopetus jatkui huomattavasti pidempään.
- Vaikka korona-ajasta selvittiin, monta helpotuksen huokausta kuului ja ilo oli suuri ainakin Matinkylän lukiossa Espoossa, kun rajoitustoimien jälkeen päästiin palaamaan kokonaan lähiopetukseen. Etäopetukseen ei kaivattu takaisin. Vuorovaikutus ja toisten kohtaaminen ovat digiaikana opetustyön ja lukio-opiskelun ydintä. Lähiopetuksessa tähän on paremmat mahdollisuudet.
- Nykyisin on tarjolla myös erityisiä etälukioita.

#### OPETUSTYÖSSÄ VOI OPPIA MUIDEN LUKIOIDEN JA OPETTAJIEN RATKAISUISTA

- Välittämistä ja opiskelijoiden hyvinvointia edistettiin Lempäälän lukiossa [Lue Tekojen torilta, miten Lempäälän lukiossa edistettiin monipuolisesti hyvinvointia.](#)
- Riihimäellä järjestetään robotiikkapainotteista lukio-opetusta [Lue Tekojen torilta Riihimäen robotiikkakampuksesta.](#)
- F. E. Sillanpään lukio liikkuu Hämeenkyrössä [Lue Tekojen torilta lisää, miten saatiin liikuntaa lukiopäiviin.](#)
- Kuopion kaupungin lukiokoulutuksessa työhyvinvointi johdetaan QWL-järjestelmän avulla [Lue Tekojen torilta lisää lukion työyhteisön hyvinvoinnin johtamisesta tekoälyn avulla.](#)
- Pirkanmaan lukion aineopettajat perustivat ainetiimit [Lue Tekojen torilta lisää lukion aineopettajien seudullisista ainetiimeistä.](#)
- Tampereen kaupungin Tammerkosken lukion lukiotyöpaja kannustaa opiskelijoita [Lue Tekojen torilta lisää joustavasta lukio-opiskelusta ja moniammatillisesta pienryhmäohjauksesta.](#)
- Turku: Nuorten mielenterveyttä tuetaan kouluissa [Tekojen torilla lisää psykiatristen sairaanhoitajien palkkaamisesta oppilaitoksiin Turussa.](#)
- Steam-koulutusta järjestetään Lounais-Suomessa matemaattisluonnontieteissä [Lue Steam-Turku-sivuilta lisää Turun lukioiden järjestämistä ja kaikille Turun lukiolaisille avoimia STEAM-opintojaksoja.](#) STEAM tulee sanoista science, technology, engineering, arts and mathematics.
- Ville Aitlahden lukion matikkamatkat -sivu on suosittu [Lue lisää Matikkamatkat sivuilta.](#)

# Esimerkkejä ja arvioita uudenlaisista toimintatavoista

Lukion työn murroksessa uudeksi merkittäväksi asiaksi nousi digitalisaation vaikutukset ja sen seuraaminen, miten muut lukiot toteuttivat kiinnostavia uusia ratkaisuja. Muiden ratkaisuja hyödynnettiin omassa kehittämistyössä. Seurantatutkimuksen mukaan opiskelijoille tärkeinä asioina pidettiin opinto-ohjausta, oppilashuoltoa sekä yhteistyötä muiden oppilaitosten ja lukioiden kanssa.

”Tärkeää on digitalisaation hyödyntäminen erityisesti pedagogisena ratkaisuna eikä vain välineratkaisuna.”

Työn murroksen seurannassa vuonna 2023 kysyttiin asiantuntijoiden arvioita toimintatapojen muutoksista. 20 asiantuntijaa - pääasiassa koulutoimen johtoa, opettajia, rehtoreita ja kehittäjiä - osallistui asiantuntijakeskusteluun tai arvioi toimintatapojen yleisyyttä ja niiden merkitystä niiden toteutuessa.



## TOP 5 -KYSELYVASTAUKSET

Mitä nostaisit merkittävimäksi asiaksi työn murroksessa?

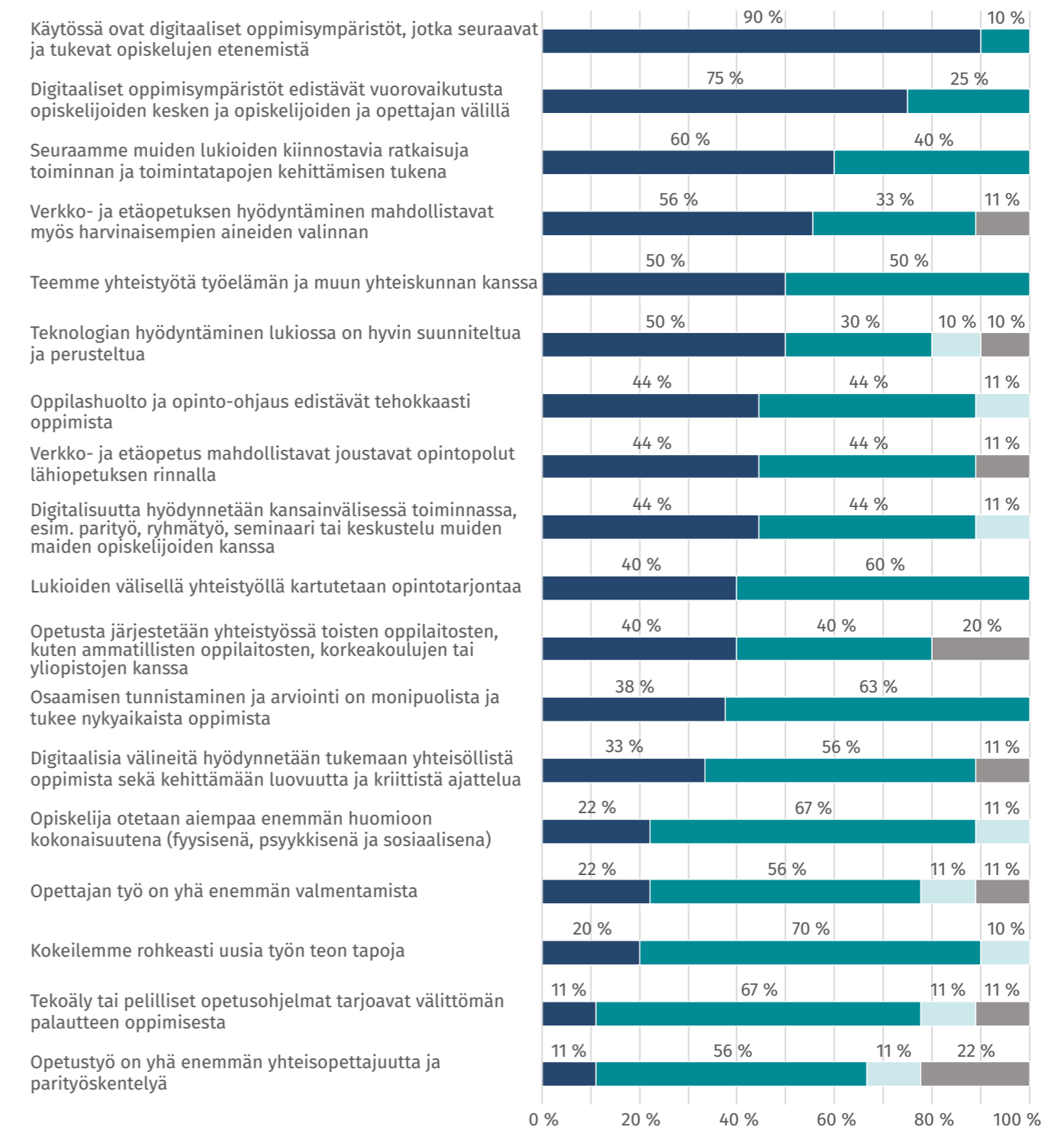
1. Digitaalisia oppimisympäristöjä käytetään ja hyödynnetään.
2. Vuorovaikutus opiskelijoiden ja opettajien kesken ja opiskelijoiden välillä on edelleen tärkeää.
3. Opiskelijat otetaan yksittäisesti huomioon. Heille annetaan yksiköittäistä ohjausta ja tukea.
4. Teknologian hyödyntäminen opetuksessa tehdään hyvin suunnitellusti ja perustellusti.
5. Tekoälyn vaikutuksia opetustyöhön arvioidaan. Miten vapaasti saatavissa oleva, sisältöjä tuottava (generatiivinen) tekoäly vaikuttaa opiskeluun, oppimiseen ja opettamiseen?

## Lukioissa hyödynnetään laajasti digitaalisia oppimisympäristöjä.

KUVA 1. Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen yleisyydestä.

OVATKO NÄMÄ TOIMINTATAVAT TEILLÄ...

■ käytössä ■ kokeilussa ■ suunnitteilla ■ eivät ole

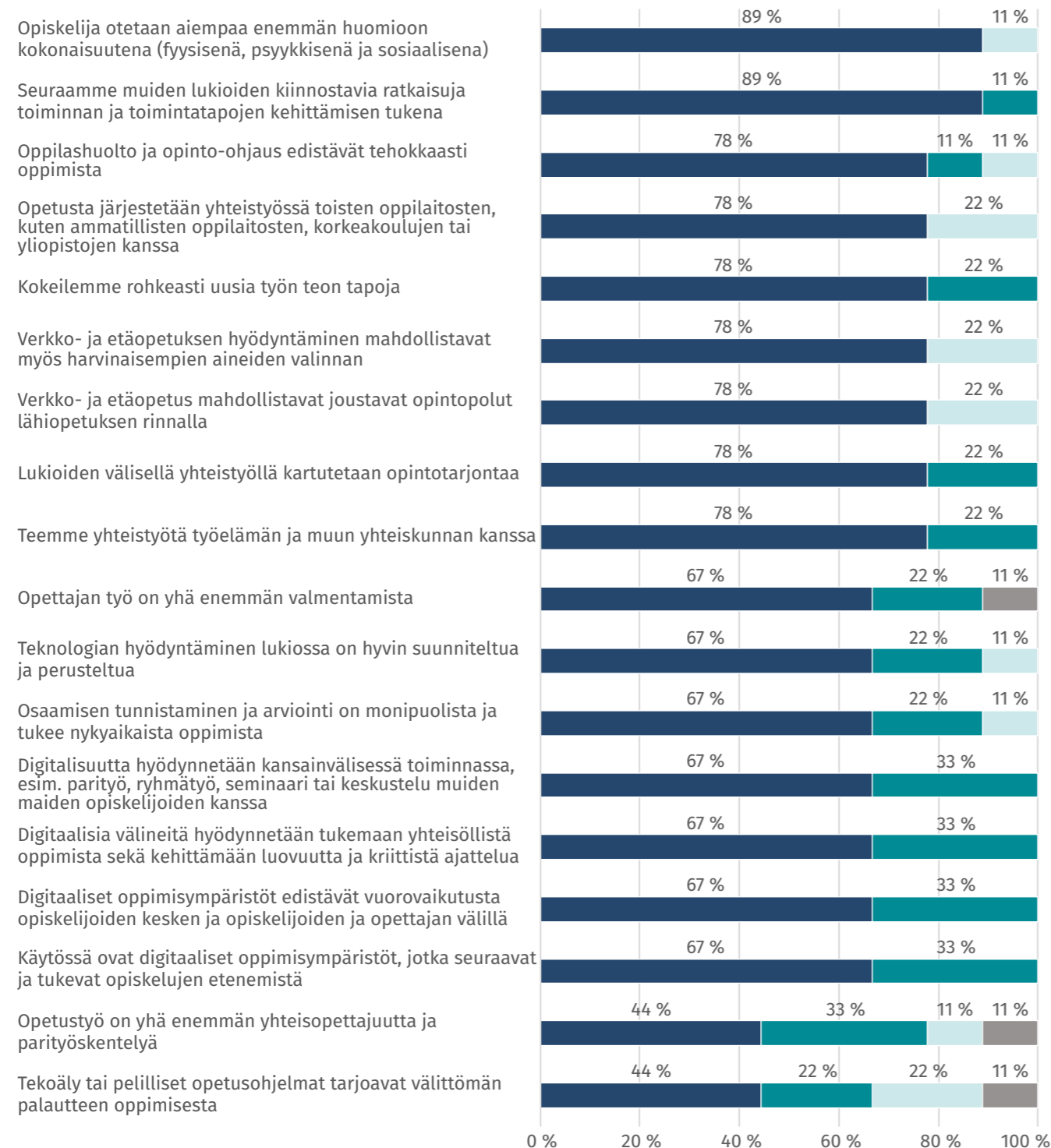


### Opiskelijoiden tuki, ohjaus ja opiskelijahuolto ovat tärkeä osa lukio-opetusta.

KUVA 2. Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen merkityksestä asiakkaalle/opiskelijalle.

#### MERKITYS OPISKELIJALLE TOTEUTUESSAAN

■ suuri tai erittäin suuri ■ kohtalainen  
■ pieni tai ei merkitystä ■ en osaa sanoa

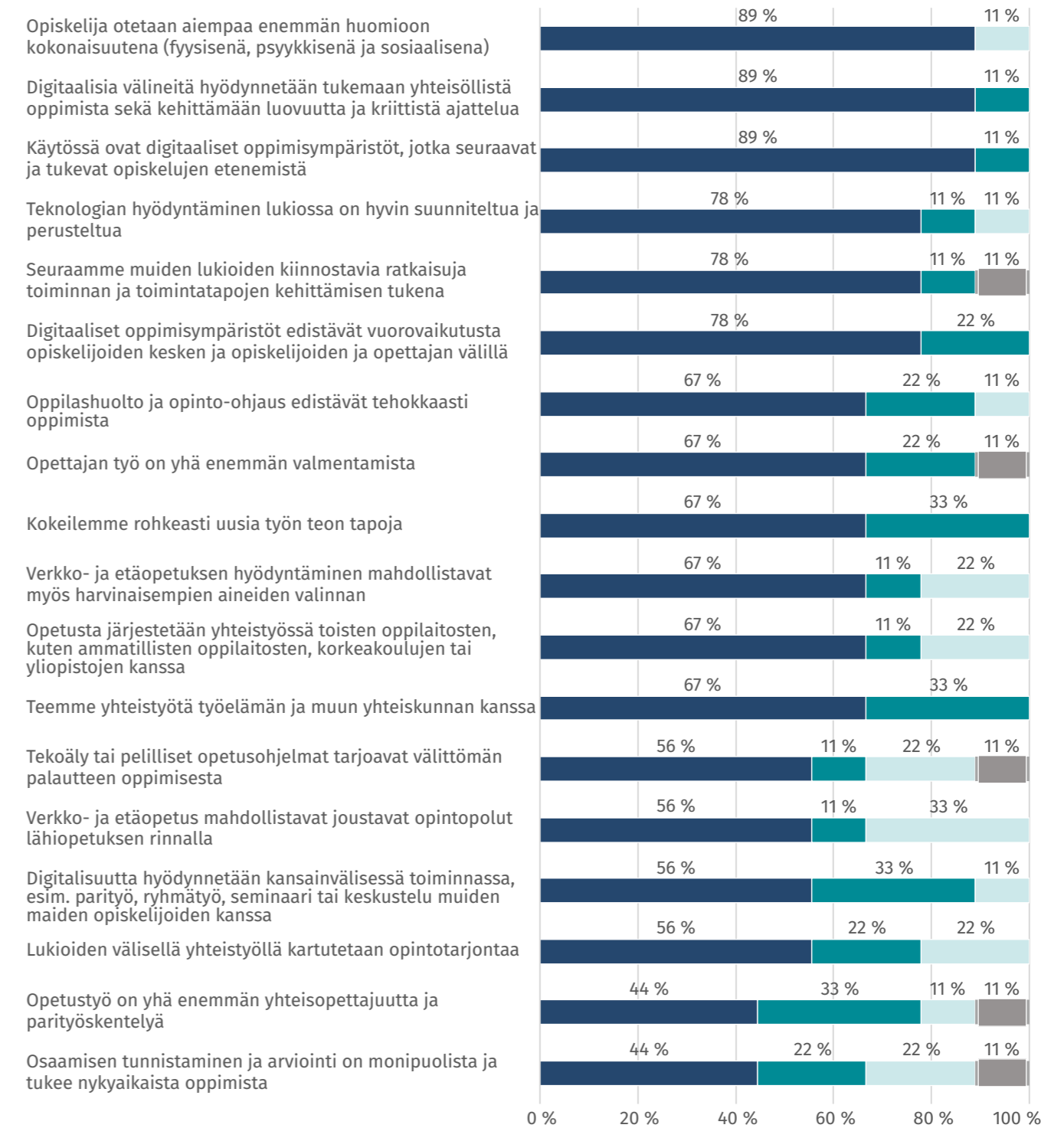


### Opiskelijoiden huomioon ottaminen ja näkeminen korostuvat digiaikana.

KUVA 3. Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen merkityksestä henkilöstölle.

#### MERKITYS HENKILÖSTÖLLE TOTEUTUESSAAN

■ suuri tai erittäin suuri ■ kohtalainen  
■ pieni tai ei merkitystä ■ en osaa sanoa



## Digitaaliset oppimisympäristöt ja yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa muuttavat lukiotyötä.

**KUVA 4.** Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen merkityksestä sekä opiskelijoille että henkilöstölle.

1. Digitalisuuden hyödyntäminen lukioissa	Arvio toimintatavan merkityksestä opiskelijoille toteutuessaan	Arvio toimintatavan merkityksestä henkilöstölle toteutuessaan
Käytössä ovat digitaaliset oppimisympäristöt, jotka seuraavat ja tukevat opiskelujen etenemistä	Suuri tai erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri
Digitaaliset oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta opiskelijoiden kesken ja opiskelijoiden ja opettajan välillä	Suuri tai erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri
Digitalisuutta hyödynnetään kansainvälisessä toiminnassa, esim. parityö, ryhmätyö, seminaari tai keskustelu muiden maiden opiskelijoiden kanssa	Kohtalainen tai suuri	Kohtalainen tai suuri
Verkko- ja etäopetuksen hyödyntäminen mahdollistavat myös harvinaisempien aineiden valinnan	Suuri tai erittäin suuri	Kohtalainen tai suuri
Teknologian hyödyntäminen lukiossa on hyvin suunniteltua ja perusteltua	Suuri tai erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri
2. Opintojen ohjaus ja tuki	Arvio toimintatavan merkityksestä opiskelijoille toteutuessaan	Arvio toimintatavan merkityksestä henkilöstölle toteutuessaan
Opiskelijahuolto ja opinto-ohjaus edistävät tehokkaasti oppimista	Suuri tai erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri
Osaamisen tunnistaminen ja arviointi on monipuolista ja tukee nykyaikaista oppimista	Suuri tai erittäin suuri	Kohtalainen tai suuri
Opiskelija otetaan aiempaa enemmän huomioon kokonaisuutena (fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena)	Erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri
3. Opetustyön kehittäminen ja toimintatavat	Arvio toimintatavan merkityksestä opiskelijoille toteutuessaan	Arvio toimintatavan merkityksestä henkilöstölle toteutuessaan
Opetustyö on yhä enemmän yhteisopettajuutta ja parityöskentelyä	Suuri tai erittäin suuri	Kohtalainen tai suuri
Kokeilemme rohkeasti uusia työn teon tapoja	Suuri tai erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri
Seuraamme muiden lukioiden kiinnostavia ratkaisuja toiminnan ja toimintatapojen kehittämisen tukena	Suuri tai erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri
Opetusta järjestetään yhteistyössä toisten oppilaitosten, kuten ammatillisten oppilaitosten, korkeakoulujen tai yliopistojen kanssa	Erittäin suuri	Suuri tai erittäin suuri

Uudenlaisten toimintatapojen vaikutuksia voi arvioida myös yhdistelemällä edellisiä tuloksia. Niin on tehty kuvassa 4.

## ” ONNISTUMISKOKEMUKSIA LUKIOTYÖSSÄ

Iloa tuottaa, kun näkee opiskelijoiden saaneen ahaa-elämyksen tai kun he tietävät tehneensä parhaansa.

Hienointa tässä työssä on, kun saa opiskelijalta välitöntä palautetta. Sen ei tarvitse olla kehuja, vaan myös haastamista.

Jokapäiväistä työtäni rikastuttaa ja helpottaa työtoverini ja ystäväni #maailmanparaskollega, jonka kanssa olemme kehittäneet yhteisopettajuutta ja toimineet opettajatiiminä noin 25 vuotta. Yhteisopettajuudessa 1+1 on enemmän kuin kaksi.

Sykähdyttäviä kokemuksia ovat olleet ne kerrat, kun lukion opiskelija on onnistuneesti suorittamiensa korkeakouluopintojen jälkeen oivaltanut, mikä hänen tulevaisuutensa ala tulee olemaan.

Voimaannuttavaa on, kun näkee läheltä nuoren itsetunnon vahvistumisen, tämän kiinnostumisen ja kokee, että omalla työllään on johdattanut nuorta asiassa eteenpäin.

Pääsääntöisesti sykehdyttävät kokemukset liittyvät aina opiskelijoiden oppimiskokemuksiin tai yksittäisiin selviytymistarinoihin.

On ollut kiva nähdä, miten rehtorit ja opettajat innostuvat resurssiopetuksen kehittämisestä.

Parhaimmat onnistumisen kokemukset liittyvät niihin hetkiin, kun nuori on oivaltanut asian, joka häntä oikeasti kiinnostaa (oppiaine, ura, koulutus) tai kun nuoresta näkee, että hän on ymmärtänyt jonkin aiemmin vaikean asian.

Kun on pystynyt ohjaamaan ja saattamaan opiskelijoita jatko-opintoihin ja he ovat menestyneet opiskeluissaan ja elämässään. Viimeisin onnistumiskokemus on teknologisempi: meillä päätettiin ottaa tekoälytyökalut käyttöön pilottiryhmille niin nopeasti kuin mahdollista. Olin lobannut tätä melkein vuoden. Tuli euforinen tunne, kun saatiin projekti vihdoin eteenpäin.



## KOOTUT OPIT

## Mitä on tarpeen tehdä, jotta onnistumme työn murroksessa?

### VASTATAAN HAASTEeseen

- Verkosta löytyy vaikka millä mitalla tosi hyvää materiaalia ja tulee uusia palveluntarjoajia, jotka haastavat lukio-opetuksen. ”Siksi meidän pitää olla tosi hyviä auktorisoiduissa kouluissa.”
- Huolehditaan, että kehittämispuolella tuotetaan palveluita kaikille lukioille hyödynnettäviksi.

### JÄRJESTETÄÄN TÄYDENNYSKOULUTUSTA

- Tarvitaan enemmän koulutusta ja verkostoitumista. Opettajilla on valtava tarve jakaa omaa osaamistaan ja oppia toisilta.

### KÄYTETÄÄN RESURSSEJA HYVÄÄN JOHTAMISEEN

- Tarvitaan lähijohtajia, jotka ovat innostavia, uskovat asiaan ja pyrkivät saamaan kaikki mukaan. ”Meille rehtorin vaihto toi uuden positiivisen, yhteistyöhön ja keskusteluun kannustavan vireen.”
- Kuntien pitää kehittää toimintaansa työnantajana jatkuvasti. Pelkkä HR ja hyvinvointityö ei riitä. Huippuosajien sitouttamisessa on tärkeää, että kunta voi tarjota yhtä haastavan, kansainvälisen ja teknologisesti edistyneen toimintakentän kuin mitä yksityinen puoli tarjoaa.

### ENNAKOIDAAN TULEVAA

- Otetaan järjestämistavan suunnittelu nopeasti käsitteilyyn, sillä toisen asteen opiskelijamäärien raju lasku vuoden 2030 jälkeen tulee todella pian.
- Koulutuksen järjestäjän tai esihenkilön toimettomuus murroksen edessä johtaa vääjäämättä epäonnistumiseen. Nyt on kysyntää kaukokatseisuudelle ja johtajuudelle.
- Vahvistetaan ja lisätään yhteistyötä opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen, ylioppilastutkintolautakunnan, yliopistojen, korkeakoulujen ja lukioiden kesken opiskelijoiden hyväksi.

### KEHITETÄÄN YHDESSÄ

- Saadaan kaikkien osaaminen käyttöön haasteita ratkaistaessa.
- Vahvistetaan aidon yhteistyön ja yhteistoiminnan kulttuuria.
- Tehdään onnistumiset yhdessä, kokeilujen kautta.

”Verkosta löytyy vaikka millä mitalla tosi hyvää materiaalia ja tulee uusia palveluntarjoajia, jotka haastavat lukio-opetuksen. Siksi meidän pitää olla tosi hyviä auktorisoiduissa kouluissa.”

## Mitä tai miten tekemällä epäonnistumisen riski kasvaa?

### JATKAMALLA VANHAAN MALLIIN

- Ei tehdä mitään, vaikka tiedetään, että nyt olisi jo korkea aika toimia.
- Ei kyetä tekemään yhteistyötä ja kehittämään moderniin oppimiskäsitykseen perustuvia työtapoja.

### SIVISTYSKUNTA EI HUOLEHDI KOULUTUKSESTA

- Kunnan johto tavoittelee kunnasta rohkeasti kehittyvää ja houkuttelevaa asuinpaikkaa, mutta suunnittelee samanaikaisesti leikkauksia kasvatukseen ja koulutukseen.
- Näen paljon hyviä pyrkimyksiä ja kehityssuuntia, joilla on mahdollista parantaa merkittävästi opetusalan toimivuutta, mutta vaarannetaan ne kaikki rahoitusleikkauksilla.

### VARMISTAMALLA KIIRE

- Kerrotaan jatkuvasti uusista asioista, joita pitäisi tehdä. Samalla entisistä velvoitteista ei poisteta mitään.
- Ohjeistetaan sähköpostin ja muiden viestintäkanavien kautta uusista asioista ilman, että useimmilla on mahdollisuutta ja aikaa perehtyä niihin.

### EI KUUNNELLA NIITÄ, JOITA ASIA KOSKEE

- Ei kuunnella opiskelijoita.
- Ei kuunnella henkilöstöä.
- Ei huolehdi heidän hyvinvoinnistaan.
- Kunta-alan henkilöstö kokee työn imua usein, mutta kiire kuormittaa turhan paljon. Kuntien ulkopuolelta tehdään päätöksiä, joiden vaikutuksia työn määrään ei ole arvioitu kunnolla.

”Kunnan johto tavoittelee kunnasta rohkeasti kehittyvää ja houkuttelevaa asuinpaikkaa, mutta suunnittelee samanaikaisesti leikkauksia kasvatukseen ja koulutukseen.”

## LIITTEET

KUVA 1. Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen yleisyydestä..

Ovatko seuraavat toimintatavat teillä suunnitteilla tai käytössä	Käytössä	Kokeilussa	Suunnitteilla	Eivät ole
Opetustyö on yhä enemmän yhteisopettajuutta ja parityöskentelyä	11 %	56 %	11 %	22 %
Tekoäly tai pelilliset opetusohjelmat tarjoavat välittömän palautteen oppimisesta	11 %	67 %	11 %	11 %
Kokeilemme rohkeasti uusia työn teon tapoja	20 %	70 %	10 %	0 %
Opettajan työ on yhä enemmän valmentamista	22 %	56 %	11 %	11 %
Opiskelija otetaan aiempaa enemmän huomioon kokonaisuutena (fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena)	22 %	67 %	11 %	0 %
Digitaalisia välineitä hyödynnetään tukemaan yhteisöllistä oppimista sekä kehittämään luovuutta ja kriittistä ajattelua	33 %	56 %	0 %	11 %
Osaamisen tunnistaminen ja arviointi on monipuolista ja tukee nykyaikaista oppimista	38 %	63 %	0 %	0 %
Opetusta järjestetään yhteistyössä toisten oppilaitosten, kuten ammatillisten oppilaitosten, korkeakoulujen tai yliopistojen kanssa	40 %	40 %	0 %	20 %
Lukioiden välisellä yhteistyöllä kartutetaan opintotarjontaa	40 %	60 %	0 %	0 %
Digitalisuutta hyödynnetään kansainvälisessä toiminnassa, esim. parityö, ryhmätyö, seminaari tai keskustelu muiden maiden opiskelijoiden kanssa	44 %	44 %	11 %	0 %
Verkko- ja etäopetus mahdollistavat joustavat opintopolut lähiopetuksen rinnalla	44 %	44 %	0 %	11 %
Oppilashuolto ja opinto-ohjaus edistävät tehokkaasti oppimista	44 %	44 %	11 %	0 %
Teknologian hyödyntäminen lukiossa on hyvin suunniteltua ja perusteltua	50 %	30 %	10 %	10 %
Teemme yhteistyötä työelämän ja muun yhteiskunnan kanssa	50 %	50 %	0 %	0 %
Verkko- ja etäopetuksen hyödyntäminen mahdollistavat myös harvinaisempien aineiden valinnan	56 %	33 %	0 %	11 %
Seuraamme muiden lukioiden kiinnostavia ratkaisuja toiminnan ja toimintatapojen kehittämisen tukena	60 %	40 %	0 %	0 %
Digitaaliset oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta opiskelijoiden kesken ja opiskelijoiden ja opettajan välillä	75 %	25 %	0 %	0 %
Käytössä ovat digitaaliset oppimisympäristöt, jotka seuraavat ja tukevat opiskelujen etenemistä	90 %	10 %	0 %	0 %

KUVA 2. Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen merkityksestä opiskelijoille.

Ovatko toimintatavat teillä...	Suuri tai Erittäin suuri	Kohtalainen	Pieni tai Ei merkitystä	En osaa sanoa
Tekoäly tai pelilliset opetusohjelmat tarjoavat välittömän palautteen oppimisesta	44 %	22 %	22 %	11 %
Opetustyö on yhä enemmän yhteisopettajuutta ja parityöskentelyä	44 %	33 %	11 %	11 %
Käytössä ovat digitaaliset oppimisympäristöt, jotka seuraavat ja tukevat opiskelujen etenemistä	67 %	33 %	0 %	0 %
Digitaaliset oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta opiskelijoiden kesken ja opiskelijoiden ja opettajan välillä	67 %	33 %	0 %	0 %
Digitaalisia välineitä hyödynnetään tukemaan yhteisöllistä oppimista sekä kehittämään luovuutta ja kriittistä ajattelua	67 %	33 %	0 %	0 %
Digitalisuutta hyödynnetään kansainvälisessä toiminnassa, esim. parityö, ryhmätyö, seminaari tai keskustelu muiden maiden opiskelijoiden kanssa	67 %	33 %	0 %	0 %
Osaamisen tunnistaminen ja arviointi on monipuolista ja tukee nykyaikaista oppimista	67 %	22 %	11 %	0 %
Teknologian hyödyntäminen lukiossa on hyvin suunniteltua ja perusteltua	67 %	22 %	11 %	0 %
Opettajan työ on yhä enemmän valmentamista	67 %	22 %	0 %	11 %
Teemme yhteistyötä työelämän ja muun yhteiskunnan kanssa	78 %	22 %	0 %	0 %
Lukioiden välisellä yhteistyöllä kartutetaan opintotarjontaa	78 %	22 %	0 %	0 %
Verkko- ja etäopetus mahdollistavat joustavat opintopolut lähiopetuksen rinnalla	78 %	0 %	22 %	0 %
Verkko- ja etäopetuksen hyödyntäminen mahdollistavat myös harvinaisempien aineiden valinnan	78 %	0 %	22 %	0 %
Kokeilemme rohkeasti uusia työn teon tapoja	78 %	22 %	0 %	0 %
Opetusta järjestetään yhteistyössä toisten oppilaitosten, kuten ammatillisten oppilaitosten, korkeakoulujen tai yliopistojen kanssa	78 %	0 %	22 %	0 %
Oppilashuolto ja opinto-ohjaus edistävät tehokkaasti oppimista	78 %	11 %	11 %	0 %
Seuraamme muiden lukioiden kiinnostavia ratkaisuja toiminnan ja toimintatapojen kehittämisen tukena	89 %	11 %	0 %	0 %
Opiskelija otetaan aiempaa enemmän huomioon kokonaisuutena (fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena)	89 %	0 %	11 %	0 %

**KUVA 3.** Asiantuntijoiden arvioita uudenlaisten toimintatapojen merkityksestä henkilöstölle.

Ovatko toimintatavat teillä...	Suuri tai Erittäin suuri	Kohtalainen	Pieni tai Ei merkitystä	En osaa sanoa
Osaamisen tunnistaminen ja arviointi on monipuolista ja tukee nykyaikaista oppimista	44 %	22 %	22 %	11 %
Opetustyö on yhä enemmän yhteisopettajuutta ja parityöskentelyä	44 %	33 %	11 %	11 %
Lukioiden välisellä yhteistyöllä kartutetaan opintotarjontaa	56 %	22 %	22 %	0 %
Digitalisuutta hyödynnetään kansainvälisessä toiminnassa, esim. parityö, ryhmätyö, seminaari tai keskustelu muiden maiden opiskelijoiden kanssa	56 %	33 %	11 %	0 %
Verkko- ja etäopetus mahdollistavat joustavat opintopolut lähiopetuksen rinnalla	56 %	11 %	33 %	0 %
Tekoäly tai pelilliset opetusohjelmat tarjoavat välittömän palautteen oppimisesta	56 %	11 %	22 %	11 %
Teemme yhteistyötä työelämän ja muun yhteiskunnan kanssa	67 %	33 %	0 %	0 %
Opetusta järjestetään yhteistyössä toisten oppilaitosten, kuten ammatillisten oppilaitosten, korkeakoulujen tai yliopistojen kanssa	67 %	11 %	22 %	0 %
Verkko- ja etäopetuksen hyödyntäminen mahdollistavat myös harvinaisempien aineiden valinnan	67 %	11 %	22 %	0 %
Kokeilemme rohkeasti uusia työn teon tapoja	67 %	33 %	0 %	0 %
Opettajan työ on yhä enemmän valmentamista	67 %	22 %	0 %	11 %
Oppilashuolto ja opinto-ohjaus edistävät tehokkaasti oppimista	67 %	22 %	11 %	0 %
Digitaaliset oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta opiskelijoiden kesken ja opiskelijoiden ja opettajan välillä	78 %	22 %	0 %	0 %
Seuraamme muiden lukioiden kiinnostavia ratkaisuja toiminnan ja toimintatapojen kehittämisen tukena	78 %	11 %	0 %	11 %
Teknologian hyödyntäminen lukiossa on hyvin suunniteltua ja perusteltua	78 %	11 %	11 %	0 %
Käytössä ovat digitaaliset oppimisympäristöt, jotka seuraavat ja tukevat opiskelijan etenemistä	89 %	11 %	0 %	0 %
Digitaalisia välineitä hyödynnetään tukemaan yhteisöllistä oppimista sekä kehittämään luovuutta ja kriittistä ajattelua	89 %	11 %	0 %	0 %
Opiskelija otetaan aiempaa enemmän huomioon kokonaisuutena (fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena)	89 %	0 %	11 %	0 %

## **ANNA PALAUTETTA**

Mitä ajatuksia raportti herätti?  
Oletteko samaa mieltä päätelmistä?  
Me kunta-alan työmarkkinaosapuolet  
arvostamme saamaamme palautetta  
ja otamme sen huomioon, kun kuvausta  
seuraavan kerran päivitetään.

### **LISÄTIEDOT JA PALAUTTEET**

Työn murroksen seurantaryhmä  
Niilo Hakonen (etunimi.sukunimi@kt.fi)

[WWW.KT.FI/TYON-MURROS](http://WWW.KT.FI/TYON-MURROS)